

економічних систем, де прогнозування їх розвитку і поведінки є досить ризикованим заняттям. Типовою нелінійною системою є регіональна система, або, наприклад, місцеве самоврядування – найважливіша ланка суспільного пристрою у всіх країнах світу. Як показує досвід, політичні, соціально-економічні і інші прогнози, будь-які імовірнісні розрахунки тут часто бувають помилковими. Використання стандартного статистичного аналізу також в цьому випадку може призвести до помилкових результатів, а спроби шукати єдине оптимальне рішення в тій або іншій ситуації можуть виявитися безплідними.

Сама складність і адаптивність нелінійних динамічних систем припускає безліч можливостей і інтерпретацій. Вони знаходяться в стані безперервних флуктуацій. Випадковість і необхідність в них співіснують, а випадок у поєднанні з детермінованою створює своєрідний порядок. Такі системи можуть достатньо легко адаптуватися до умов, що змінюються, реагуючи, на перший погляд, непередбачуваним чином. Їх поведінка не прогнозована і непередбачувана, і тому вони виграють у змаганні із статичними системами, які менш адаптовані і реагують лінійно. Причому, чим складніша система, тим вищими виявляються її адаптивні можливості.

1.Спіноза Б. Теологічно-політичний трактат: Пер. з лат. та вст. слово В.Литвинова. – К.: Основи, 2003. – 520 с.

2.<http://www.slovari.ru/default.aspx?p=244> Толковый словарь русского языка С.И.Ожегова.

3.Тезаурус научно-технических терминов / Под общ. ред. Ю.И.Шемакина. – М.: Воениздат, 1972. – 671 с.

Отримано 16.05.2008

УДК 338.24

Т.О.ІВАЩЕНКО

Харківська національна академія міського господарства

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Обґрунтовуються методи, способи і принципи використання інноваційного потенціалу на регіональному рівні.

Процеси глобалізації останнім часом набирають високі темпи й мають широкомасштабний характер. На сьогодні для України важливо не залишитися на узбіччі світового розвитку, стати рівноправним партнером світового співтовариства, а не сировинним додатком високорозвинених країн [1, с.151]. Але реалії економічного й соціального

розвитку регіонів свідчать про недостатній ступінь стабільності національної економіки і її схильності до розбалансування.

У цих умовах зростає роль і обумовлюється необхідність розгляду питання підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу регіону, впровадження обґрунтованих пропозицій.

Отже, мета статті – обґрунтувати основні методи і способи керування ефективним використанням інноваційного потенціалу на регіональному рівні.

Вивченню й узагальненню проблем інноваційного розвитку регіонів присвячені фундаментальні дослідження українських вчених, зокрема глибиною й широтою охоплення досліджуваних проблем характеризуються наукові праці [1-5].

Так, Ю.М.Вербицька відзначає, що провідну роль інноваційного потенціалу в соціально-економічному розвитку регіону підтверджує досвід закордонних країн. Завдяки впровадженню інноваційної моделі розвитку економіки й активному сприянню створенню науково-промислових комплексів у регіонах, такі країни, як США, Франція, Великобританія, Німеччина, Японія та інші, досягли значного економічного розвитку й забезпечили високий рівень життя своїм громадянам [1, с. 152].

При достатній представленості в наукових дослідженнях, деякі специфічні аспекти використання інноваційного потенціалу регіону залишаються відносно маловисвітленими.

Інноваційний потенціал регіону — комплекс економічних, організаційних і соціальних факторів, що визначають граничну (максимальну) здатність регіону самостійно створювати, тиражувати, використовувати створені у себе нововведення, сприймати створені за межами об'єкта інші нововведення, входити у взаємодію з іншими об'єктами для спільного створення й (або) використання нововведень, а також вчасно позбуватися від застарілих у існуючих соціально-економічних і організаційних умовах [2, с.12].

Керування використанням інноваційного потенціалу регіону являє собою процес вироблення й прийняття управлінських рішень по всіх основних аспектах його формування, розподілу й використання.

При цьому мета використання інноваційного потенціалу регіону – узгодженість діяльності всіх суб'єктів господарювання, що функціонують на його території, спрямованих на скорочення часу впровадження нововведень, як зроблених на території регіону, так і за його межами. Органам самоврядування необхідно реалізувати дану мету за допомогою послідовного перетворення в життя заходів щодо впрова-

дження нововведень у практику господарювання, не суперечних нормативно-правовій базі, що діє в країні й регіоні.

До ключових елементів керування ефективним використанням інноваційного потенціалу регіону можна віднести нижченаведені методи, способи та принципи.

Серед методів керування використанням інноваційного потенціалу регіону можна виділити:

Адміністративні – розробка моделі керування інноваційним потенціалом, розподіл посадових обов'язків; підбор, навчання, атестація керівників; впровадження стандартів по проведенню інноваційної діяльності; застосування дисциплінарних заходів впливу; видання наказів по розвитку й дослідженню інноваційного потенціалу, налагодження «містка співробітництва» з дослідницькими центрами й галузевими відомствами з метою становлення чіткої системи «вузи - наукові дослідження - виробництво» [3, с.50].

Економічні – планування заходів щодо дослідження й розвитку інноваційного потенціалу; аналіз і контроль стану інноваційного потенціалу; застосування економічних заохочень, що стимулюють роботу з керування інноваційним потенціалом; соціально-економічна оцінка інноваційного потенціалу; керування ризиком при здійсненні нововведень.

Соціально-психологічні – використання принципів психології при реалізації інноваційних можливостей; орієнтація творчої активності працівників у регіоні на рішення питань, пов'язаних з використанням і розвитком інноваційного потенціалу; моральне стимулювання працівників і керівників за дотримання завдань і функцій інноваційного потенціалу регіону.

Ідеологічні – залучення працівників у керування інноваційним потенціалом; розвиток самоконтролю щодо виконання завдань інноваційного потенціалу; виховання почуття відповідальності й свідомості; дотримання завдань інноваційного потенціалу; пропаганда передового закордонного досвіду.

До способів використання інноваційного потенціалу регіону можна віднести: 1) страхування від ризиків, які супроводжують розробку й впровадження нововведень; 2) формування системи маркетингової інформації; 3) фінансування програм по обміну науковими кадрами; 4) впровадження пріоритетних напрямків інноваційної й інвестиційної діяльності в регіоні; 5) ефективна нормативно-законодавча база.

Серед основних принципів ефективного використання інноваційного потенціалу регіону можна виділити, по-перше, системність. Рі-

шення, прийняті в процесі керування використанням інноваційного потенціалу, прямо або побічно взаємодіють із загальною системою керування регіону.

По-друге, комплексність формування управлінських рішень. Всі управлінські рішення по використанню інноваційного потенціалу взаємозалежні й роблять прямий або непрямий вплив на кінцеві результати функціонування регіону.

По-третє, динаміка керування. Системі керування інноваційним потенціалом повинна бути властива висока динаміка, що враховує зміну факторів зовнішнього й внутрішнього середовища, форм організації й керування виробництвом, фінансового стану й інших параметрів функціонування підприємства.

По-четверте, варіантність підходів до розробки окремих управлінських рішень. Реалізація цієї вимоги припускає, що підготовка кожного управлінського рішення в сфері формування, розподілення й використання інноваційного потенціалу повинна враховувати альтернативні можливості дій.

По-п'яте, орієнтованість на стратегічні цілі розвитку регіону. Якими б прибутковими не здавалися ті чи інші проекти управлінських рішень у поточному періоді, вони повинні бути відхилені, якщо вони вступають у протиріччя з місією регіону, стратегічними напрямками його розвитку, підривають стабільність функціонування регіональної соціально-економічної системи в цілому.

Крім того, варто назвати такі принципи, як адаптивність, мінімізація ризику, баланс інтересів учасників, легітимність, ефективність, соціальність, демократичність, екологічність.

Таким чином, підвищенню ефективності використання інноваційного потенціалу регіону при сучасних умовах будуть сприяти такі організаційно-економічні заходи [4, с.29]:

- ініціація створення галузевих банків і формування кредитних інноваційних союзів для фінансування нововведень, венчурних фірм, підтримка фінансового лізингу, франчайзингу, сприяння акумуляції коштів у приватних акціонерних, суспільних, міжнародних структурах;
- організація постійно діючих науково-технічних ярмарків, виставочних комплексів зі стендами нових розробок наукових установ, нової продукції підприємств, бізнес-планів інноваційних пропозицій;
- координація інноваційної діяльності в регіоні через формування власної інноваційної стратегії розвитку кожного регіону обласного рівня, а в рамках області – кожного адміністративного району, міста;

- розробка й використання системи обов'язкових відрахувань частини прибутку видобувних областей, які використовують ресурси регіону, для створення фонду екологічних інновацій;
- стимулювання інновацій шляхом розміщення в технопарках або на підприємствах бізнес-інкубаторів державних замовлень (державних закупівель) від регіональної адміністрації, передача збиткової комунальної власності інноваційним структурам, відстрочка сплати патентних мит для ресурсозберігаючих винаходів;
- ініціювання створення місцевою владою регіональних інноваційних структур, надання їм юридичних, консультаційних, ділових і інших послуг, допомога в пошуку партнерів, складання угод під гарантії регіональних органів влади, захист інтересів наукових організацій і т.п.;
- підтримка закордонних ліцензійних виробництв у випадку розміщення замовлень на підприємствах регіону й використання місцевих трудових ресурсів;
- здійснення кадрового забезпечення інновацій за допомогою семінарів, тренінгів, а також шляхом відновлення на підприємствах регіону патентних бюро й бюро раціоналізаторства й винахідництва;
- регулювання інноваційного підприємництва шляхом податкових пільг, цільових субсидій, звільнення від місцевих платежів, надання кредитів під гарантії муніципалітету;
- сприяння міжнародної науково-технічної й інноваційної кооперації (створення загальних інноваційних підприємств, міжнародний трансфер технологій, обмін науковцями, сприяння в пошуку закордонних засновників);
- акумулювання вільних коштів за рахунок оптимізації керування бюджетом, його планування й виконання, підтримка структурної збалансованості в часі доходної й витратної частин бюджету;
- реалізація системи заходів для формування інноваційної культури й інноваційної свідомості населення, включаючи пропаганду в засобах масової інформації, організацію на теле- і радіоканалах спеціальних програм по інноваційній тематиці; розробку і реалізацію програм залучення школярів старших класів і студентів в інноваційну діяльність [5, с.154].

Особливо слід зазначити, що в процесі керування інноваційним потенціалом регіону важливе місце займає інвестиційний механізм, що забезпечує фінансування впровадження вже зроблених нововведень і створення нових.

Результатом процесу керування використанням інноваційного потенціалу регіону є стійкий соціально-економічний розвиток регіону, підвищення рівня життя населення.

У контексті керування кожний регіон України повинен самостійно формувати програму регіонального інноваційного розвитку, розробляти заходи щодо її реалізації, з огляду на, у першу чергу, свій інноваційний потенціал і перспективи економічного росту, оскільки саме науково-технічний прогрес і інтелектуалізація основних факторів виробництва будуть визначати в перспективі рівень його розвитку [4, с.29].

Отже, можна зробити висновок, що керування інноваційним потенціалом регіону є процес підготовки, прийняття й реалізації рішень по формуванню й максимальному використанню інноваційного потенціалу і/або його компонентів з метою сталого соціально-економічного розвитку регіону.

Лише комплексний розгляд всіх аспектів використання інноваційного потенціалу регіону з позиції всіх складових її компонентів, властивостей і, відповідно, зв'язків, дозволить адекватно досліджувати й оцінити фактичний стан інноваційного потенціалу регіону й намітити шляхи його подальшого розвитку.

Подальше дослідження буде спрямоване на розробку механізму ефективного використання інноваційного потенціалу регіону.

1.Вербицька Ю.М. Інвестиційно-інноваційна діяльність як чинник соціально-економічного розвитку регіонів // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №8 (74). – С.151-156

2.Косенко А.П. Исследование факторов инновационного потенциала на мезоуровне // Научные труды ДонНТУ. Сер.: Экономическая. Вып.100-2. – Донецк, 2005. – С.12-19 (Электронный ресурс). Режим доступа : <http://donntu.edu.ua>.

3.Новицкий В. Императивы инновационного развития // Экономика Украины. – 2007. – №2. – С. 45-52.

4.Матвієнко Л.М., Матвієнко Р.О. Напрями підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу регіону // Науково-технічна інформація. – 2006. – №4(30). – С.25-29

5.Бубенко П.Т. Перспективи інноваційного розвитку регіонів // Інновації: проблеми науки і практики / В.П.Семиноженко, О.І.Амоша, А.І.Землянкін, Г.В.Моїсєв. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2006. – 335 с.

Отримано 14.05.2008